

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Panenství jako determinant sociální reality

Barbora Plecháčková

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra antropologie

Studijní program Antropologie

Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce

Panenství jako determinant sociální reality

Barbora Plecháčková

Vedoucí práce:

Mgr. Tomáš Hirt, Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Děkuji svému vedoucímu bakalářské práce za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

1	ÚVOD.....	1
2	TEORETICKÁ VÝCHODISKA STUDIA PANENSTVÍ.....	2
	2.1 Biologická rozdílnost pohlaví	5
	2.2 Sociální rozdílnost pohlaví	6
	2.3 Sexualita	8
3	BIOLOGICKÉ HLEDISKO PANENSTVÍ.....	11
	3.1 Symbolika krve.....	13
4	SOCIÁLNÍ HLEDISKO	15
5	ETNOGRAFICKÉ PŘÍPADY	18
6	SROVNÁNÍ TÉMATICKY OBDOBNÝCH VÝZKUMŮ	23
7	VÝZKUMNÁ ČÁST	25
	7.1 Rozhovory.....	26
	7.2 Zhodnocení rozhovorů	31
8	ZÁVĚR.....	32
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	34
10	RESUMÉ	38

1 ÚVOD

V průběhu života žena projde několika obdobími. Jedním z těchto období je panenství. Cílem této práce je představit tento stav. Tento stav nelze zkoumat bez určitého kontextu, který představím v první kapitole. Panenství lze nahlížet skrze biologické chápání lidského těla. To znamená, že se žena a muž liší od sebe již na úrovni genetické a také stavbou svého těla. Pouze biologická podstata, ale nestačí na to, abychom fenomén panenství pochopili. Dalším jádrem k pochopení je, jakou sociální roli od ženy či muže společnost vyžaduje. Obě dvě podstaty, jak biologická tak sociální, se protínají v lidské sexualitě.

V druhé kapitole představím fenomén panenství. Hlediska, skrze které lze na panenství nahlížet, jsou stejná jako v případě lidského těla - biologické a sociální. Jaký je rozdíl mezi panenstvím, které stojí na biologickém základu a tím, které je chápáno sociálně? Zároveň v této souvislosti představím symboliku krve, která je s panenstvím spjata velice těsně.

Ve třetí kapitole panenství představím v různých etnografických příkladech. Na těchto příkladech je jasně viditelné, jak je definice panenství kulturně rozmanitá. V každé společnosti je definice a hodnota panenství jiná. V mnoha případech je panenství vyžadováno při sňatku a to z toho důvodu, aby potomci, kteří se narodí v manželství, byli legitimní.

Ve čtvrté kapitole se zaměřuji na výzkumy týkající se panenství. Většina výzkumů na toto téma je v českém prostředí vytvářena sexuology či sociology. Vzhledem k předmětu zájmu výzkumníků, kteří tyto výzkumy tvoří, jsou jejich témata především sexuálního charakteru, což znamená, že v případě panenství se zaměřují na věkovou hranici, kdy tento stav skončil, neboli kdy dívka zažila první pohlavní styk. V mém výzkumu jsem se naopak zaměřila na dívky, které panny jsou a na jejich vlastní konstrukt panenství.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA STUDIA PANENSTVÍ

Panenství je dosti problematický termín. Jeho definice se liší v rámci každé kultury či skupiny. V mnoha případech se pannou nazývá dívka, která ještě nezačala sexuálně žít, tedy neprožila pohlavní styk. V jiných společnostech je pannou dívka, u níž se při svatební noci objevila krev na prostěradle, což například v islámských zemích znamená, že dívka do svatby neměla sexuální styk. Pannou mohou být nazývány dívky, jež podstoupily obřízku a jejich pohlavní orgány jsou stále *uzavřené*¹. Jiná společnost vyžaduje u dívky přítomnost takzvané panenské blány. Pokud dívka tuto blánu nemá, je to důkaz toho, že pannou není.

Jak v minulosti, tak na etnografických příkladech vidíme, že tento stav je v některých společnostech přímo mytologizován a jeho přítomnost při rituálech² vyžadována.

Je ale panenství spíše biologický či sociální jev? Jak tvrdí Hastrupová (1978) nemůžeme zkoumat panenství samostatně, ale jako součást většího celku, neboť „musíme znát význam panenství ve vztahu k širšímu sociálnímu celku a ve vztahu k hodnocení spojeným s různými fázemi života ženy“ (Hastrup 1978: 50).

Lidské tělo, a to jak ženské, tak i mužské, lze zkoumat jak z biologické, tak i sociální podstaty. Obě podstaty se nevyklučují, dokonce v mnohých případech se doplňují a vytvářejí naši realitu. Dříve byl „rozdíl mezi muži a ženami tradičně chápán jako neměnný, přirozený, bytostný, tj. ontický rozdíl“ (Šmausová 2002: 16), tedy rozdíl, který vycházel z rozdílnosti vzhledu mužského a ženského těla, stavby pohlavních orgánů a jejich odlišných funkcí. „Dojem značné biologické rozdílnosti mezi pohlavími vzniká tím, že se zvýrazňuje rozdíl ve vnější konstrukci.“(Šmausová 2002:16) Muž a jeho sexualita byla v minulosti

1 O tomto případě více v kapitole Etnografické příklady

2 V mnoha společnostech se panenství dívky vyžaduje při svatbě.

vnímána jako aktivní, a to díky tomu, že podle tehdejších představ to byl právě muž, kdo měl na oplodnění největší vliv. Žena naopak měla sexualitu pasivní, neboť její tělo mělo sloužit jako, dnešním termínem řečeno, inkubátor. Vědomí a vědomosti o ženském těle a její sexualitě se formovaly během minulosti právě na základě vnímání těchto odlišností.

Uvědomování si biologických rozdílů vedlo i k představám o tom, jak se má muž či žena chovat a toto chování bylo/je společensky vyžadováno. Tyto biologické rozdíly se projevují i v antropologické praxi. Dle Hastrupové (1978) se v antropologii projevuje mapování biologických faktů v návaznosti na sociální vztahy ve studiu příbuzenství, kdy právě „příbuzenství je způsob, jak pojmout a reprezentovat biologická fakta.“ Tato představa je z velké části postavena na tom, že lidská společnost závisí na reprodukci (v biologickém slova smyslu). „To, ale neznámá, že příbuzenství samo o sobě je jenom o biologii.“(Hastrup 1978: 51)

Samotná disciplína příbuzenství pokrývá především sociální vztahy, které určují chod společnosti. „Žádná společnost není zcela amorfní (...), všude existuje pojetí v rámci rozlišování různých kategorií. I v tzv. primitivních společnostech se zdá být nejdůležitějším rozdílem mezi lidmi pohlaví, potažmo příbuzenství. To není žádné velké překvapení, protože biologické rozdíly jsou vždy po ruce (...)“ (Hastrup 1978: 51)

Vzhledem k tomu, že trvání společnosti v čase je závislé na biologické reprodukci, je biologicky vnímaná odlišnost role ženy a muže ve společnosti podstatná. „Přirozená reprodukce, která dosud předpokládá existenci dvou pohlaví, je bezesporu nutným předpokladem trvání společností, život jednotlivců ale ani zdaleka nedeterminuje, zvláště proto, že většina dosavadních společností vždy přísně určovala, kdo a jak smí a má reprodukci zajišťovat“ (Smaus 1983 in Šmausová 2002: 16).

Biologické neboli přírodní rozdíly jsou vnímané jako přirozené. Ale to, co člověk vnímá, jako přirozené je konstruováno sociálně. Také se dá říci, že „biologie člověka se projevuje vždy a pouze skrze konkrétní

kulturu“ (Malina a kol. 2007: 137). Martin Fafejta dle konstruktivistického hlediska tvrdí, že „mnohé z toho co považujeme za dané a přirozené, dané být nemusí“ (Fafejta 2004: 14). Fafejta uvádí jako příklad sexualitu. „I věc tak přirozená, jako je sexualita, má různé podoby a ty nejsou dány pouze přirozeností. A naopak, pokud některé projevy sexuality považujeme za za nepřirozené, neznamená to, že nepřirozené jsou i z hlediska biologického.“ (Fafejta 2004: 14).

Existuje, ale reálný, vědecky zjistitelný rozdíl mezi ženou a mužem? Problém této otázky tkví v tom, že v sociálních vědách rozlišujeme pohlaví³, což je termín založený na biologických odlišnostech a termín gender⁴, který označuje sociální roli a s ní spojené očekávané chování. „Sociální a biologičtí antropologové jsou si matně vědomi technické distinkce a oba dva termíny využívají jako ekvivalenty, nebo preferují jeden z těchto termínů (obvykle gender) protože sociální konotace jsou jím, díky předmětu zájmu studia, bližší (Walker 1998: 256). Avšak „někteří sociální antropologové, tvrdí, že rozdíly mezi pohlavím, biologicky daným, a gendrem, jakožto kulturním konstruktem, nejsou pouze omezeny těmito dvěma typy označení“ (Ortner and Whitehead 1981, Herdt 1994 in Walker 1998: 256). Problematické používání terminologie a rozdílnost mezi pohlavím a gendrem je dlouhodobá diskuze na poli sociálních věd. V případě této práce se distinkci mezi oběma termíny budu snažit dodržovat. Níže se o rozdílném pohledu mezi biologickým a sociálním přístupem, budu věnovat více.

3 Pohlaví se váže na biologickou podstatu člověka, jeho genetickou výbavu. V anglických textech se pohlaví označuje výrazem *sex*.

4 *Gender* se váže na sociální realitu, spojuje se s označením předpokládaného chování spojené s rolí žena/muž atd. Tyto předpoklady jsou kulturně a sociálně konstruovány a nejsou univerzální.

2.1 Biologická rozdílnost pohlaví

Cílem této práce není popsat veškeré biologické rozdíly mezi pohlavími. Následující odstavce mají za úkol poskytnout základní pozadí, na kterém se fenomén panenství dá popsat.

Biologická rozdílnost mezi ženou a mužem je již na úrovni genetické. Je to odlišnost založená na rozdílných pohlavních chromozomech, které se spojí a z nich se začíná vyvíjet embryo. Pokud se spojí vajíčko, které má vždy v sobě pohlavní chromozom typu X se spermií, která nese stejný typ (X) chromozomu, začne se vyvíjet embryo ženského pohlaví. Pokud spermie nese chromozom typu Y, po spojení s vajíčkem se začne vyvíjet embryo, ze kterého bude muž.

Ann Oakleyová (2000) tvrdí, že biologický, respektive anatomický, rozdíl se tvoří již v prenatalním věku, a to díky hormonům⁵. Působením hormonů se u embrya začínají vytvářet a specializovat pohlavní orgány neboli gonády. Gonády produkují mužské či ženské hormony. V mnoha výzkumech se zjistilo, že v prenatalním vývoji je podstatný mužský pohlavní hormon, neboť má dvě funkce. Těmito funkcemi jsou nastartování tvorby mužských gonád u embrya a potlačení tvoření ženských znaků. Hormony samozřejmě působí v těle během celého života, ale v určitých obdobích je jejich vliv větší a tělo ovlivňují zcela zásadně. Prvním obdobím je období prenatalního vývoje. Druhé období, kde se vliv hormonů podstatně projevuje, je puberta. V pubertě se na těle, právě díky působení hormonů začínají projevovat takzvané druhotné pohlavní znaky⁶. Pohlavní hormony produkují nejenom pohlavní orgány či spíše jejich části (u žen vaječníky, u mužů varlata), ale i nadledvinky.

5 „Termín „hormony“ zahrnuje všechny produkty žláz s vnitřní sekrecí (hypofýzy, nadledvinky, štítné žlázy, slinivky břišní, vaječníků a varlat)“ (Oakleyová 2000:27)

6 Za druhotné pohlavní znaky jsou považovány projevy, které se vyskytují na těle při zvýšené produkci hormonů v pubertě. „Patří k nim rozvoj svaloviny, kožní změny včetně ochlupení (zejm. růstu vousů a změny vlasové hranice), rozložení podkožního tuku, změna hlasu, změny prsů“ (lekarske.slovníky.cz) sledováno: 4. dubna 2012

U žen jsou hlavními pohlavními hormony zvané estrogen a progesteron. U mužů jsou to takzvané androgeny a především testosteron. Neznamená to ovšem, že ženy mají pouze ženské pohlavní hormony a muži mužské pohlavní hormony. Každý ve svém těle má obě dvě varianty hormonů (Oakleyová 2000: 22-32). Hormony působí nejenom na vzhled těla, ale i na naše chování. Z určité části se podílí i na výběru partnera, „protože primární funkcí pohlavních hormonů je zajistit schopnost reprodukce v dospělosti, není nijak překvapující, že ovlivňují sexuální chování“ (Oakleyová 2000: 41).

Rozdílů, dle vědců zabývajících se biologií, existuje mezi ženami a muži veliké množství, například v tělesné konstrukci či velikosti mozku. Těmito odlišnostmi se věda zabývá již od svého počátku a díky pokroku se s novými poznatky setkáváme velice často. Jak již bylo napsáno výše, pro život člověka ve společnosti je podstatné nejenom jeho biologický základ, ale také základ sociální. Co se týká představ o ženě či muži, je právě sociální podstata důležitější, protože „naše pohlavní role a pohlavní identita, způsob, jak sami sebe chápeme a jak vnímáme své tělo, jsou do značné míry ovlivněny sociálně“ (Fafejta 2004: 23). „Biologická fakta jsou konstruována kulturními termíny, které reprodukuje kulturní stereotypy o chování žen a mužů.“ (Martin 1991: 85) Jak tvrdí Gerlinda Šmausová (2002) „naučená komponenta má na vytváření gender identity (sociální role) daleko větší podíl než přirozená, genetická komponenta. „Gender“ (role) je silnější než pohlaví.“ (Kappel 1995 in Šmausová 2002: 16).

2.2 Sociální rozdílnost pohlaví

Výše zmiňovaná diferenciaci se projevuje v sociálních vědách, a i v antropologii, používáním rozdílné terminologie. V prvním případě, týkající se biologie se používá označení žena a muž a v případě druhém,

kdy se označování týká například sociální role a s ní očekávaného chování se využívá termínů ženské či mužské.⁷

„Selský rozum naznačuje, že jde jen o dva různé způsoby pohledu na tutéž věc a že člověk, který patří, řekněme k ženskému pohlaví, bude automaticky patřit k ženskému genderu“ (Oakleyová 2000: 121), tak to ale neplatí. Být ženou či mužem v genderovém slova smyslu, je soubor gest, oblečení, verbální i mimoverbální komunikace a mnoha dalších skutečností, které společnost určitému genderu přisuzuje. Navíc, jak víme z antropologické praxe, každá kultura má svoje vlastní pole, jak genderové role charakterizuje a jaké vlastnosti jednotlivým genderům připisuje. Fafajta tvrdí, že „termínem gender označujeme kulturní a sociální stereotypy a očekávání, které se pojí k jednotlivým pohlavím“ (Fafajta 2004: 30). Navíc gender není pevný, mění se v čase a každá jednotlivá osoba ho může různě a jinak konstruovat. Pokud na problém genderu budeme nahlížet takto, zjistíme, že nemusí existovat pouze dva typy – ženský a mužský, ale že genderových kategorií může být mnoho.

Genderové role či kategorie hierarchizují společnost. Stupeň diferenciací mezi rolí ženy a muže se v různých společnostech velmi liší.“ (Oakleyová 2000: 113) Vlastnosti, které se přiřazují ženě v jedné společnosti, mohou být zároveň ty samé vlastnosti, které se přiřazují v jiné společnosti mužům. Tuto rozdílnost popsala Margret Meadová (1935) ve své práci *Pohlaví a temperament ve třech primitivních společnostech*. (Meadová 2011).

Gerlinda Šmausová ve svém článku z roku 2002 tvrdí, že během let se sociologický termín gender, který ze začátku fungoval jako kritický právě k biologickému termínu pohlaví, stal stejně ontickým termínem, jakým byla biologická definice pohlaví. A právě gender se stal optikou, kterou sociální vědci zkoumají ženy a muže a věří, že genderové role jsou přirozené (Šmausová 2002: 16-17). Pierre Bourdieu tvrdí, že „viditelné

7 Či se využívá termínů feminita nebo maskulinita.

rozdíly mezi pohlavními orgány tak zdaleka nehrají tu základní roli, která se jim přičítá, ale jde o sociální konstrukci vycházející z principů androcentrického dělení, které přisuzuje jiný status ženám a jiný mužům.“ (Bourdieu 2000: 18) A právě díky tomuhle dělení se liší hranice povolené sexuality ženy a muže.

2.3 Sexualita

Podobně jako tělo, můžeme zkoumat, jak z pohledu biologického tak sociálního, sexualitu. „Lidská sexualita, to je systém sestávající z biologických, sociálních, kulturních a psychologických atributů, které se navzájem překrývají a prolínají, produkují sexuální vzrušení nebo orgasmus, a které ač nikoliv nutně, jsou spjaty s reprodukcí“ (Frayserová 1999 in Vrhel 2002: 15)

Anthony Giddens, Ann Oakleyová i mnoho dalších autorů si uvědomuje, že sexualita má biologický základ. Je to důsledek právě jiné anatomie a jiného prožívání sexuálního/pohlavního styku. I pro rozvoj sexuality je důležitý prenatální vývoj člověka.

Zvěřina (2002) tvrdí, že „kritické období pro utváření základních sexuálních vlastností, sexuální orientace a sexuální identifikace, bylo s jistotou lokalizováno do druhého trimestru prenatálního vývoje.“ (Zvěřina 2002: 26). Důležité pro rozvoj lidské sexuality jsou geny, které určují biologické pohlaví, na jejich základě vzniknuvší pohlavní orgány neboli gonády a hormony. Největšími změnami, kromě prenatálního vývoje projde lidské tělo v průběhu puberty, kdy právě díky působení hormonů se začíná jak u ženy i muže „probouzet“ sexualita. U dívek se všeobecně předpokládá, že jsou fyziologicky dospělé s nástupem menstruace. Menstruace je znakem toho, že dívka je plodná a že je možné počít s ní potomka. Dívčí puberta je vnímána zcela z reprodukčního hlediska. U chlapce, jak píše Ann Oakleyová, je puberta

sexuální, lokalizovaná v genitáliích chlapce (Oakleyová 2000: 84). „Muži dosahují vrcholu pohlavní aktivity (měřeného podle frekvence orgasmů při koitu, masturbaci a pettingu) asi tři až čtyři roky po začátku puberty. Ženy, naopak, dosahují vrcholu mnohem později, okolo třicátého roku“ (Oakleyová 2000: 82).

Sexualita je ale především jev sociální, neboť „biologické motivační zdroje jsou v oblasti lidské sexuality jistě primární, podléhají však výrazné kulturní a psychosociální modifikaci“ (Zvěřina 2002: 25). Každá kultura má jiné představy o sexuálním chování a sexualitě. „O skutečnosti, že většina sexuálních zvyklostí je spíše naučená než vrozená, svědčí mimo jiné i velké rozdíly mezi formami heterosexuálního chování přijímanými v různých kulturách.“ (Giddens 1999: 122)

Ann Oakleyová píše, že až do dvacátého století, byla ženám sexualita odpírána, popřípadě na ní nebyl brán ohled. Žena byla vnímána jako pasivní a právě proto i její sexualita byla potlačena (Oakleyová 2000). Díky tomu, že penis má erektivní funkci, byla vnímána mužská sexualita jako ta aktivní. Toto vnímání se dosud promítá do lidového modelu vnímání sexuality. Ženská sexualita pak balancuje na hranici mezi přijatelným a nepřijatelným chováním, definuje, kdo je žena a jak je vnímána. (Donnan 2010: 61)

V minulosti byla žena a její sexualita brána jako prostředek k reprodukci. Proto tedy byla veřejností podporována, jak píše Martin Fafejta, *zdravá sexualita*, tedy taková, která vedla k plození dětí. Naopak *nezdravá sexualita* (neheterosexuální praktiky, masturbace) byla odsuzována. Navíc v tehdejší diskurzu jakékoliv sexuální jednání nevedoucí k reprodukci vede k „oslabení organismu a nemocem“ (Fafejta 2004). Po celé devatenácté století se sexualita dostává do popředí a v rámci vyjednávání ve společnosti se „sexualita stala předmětem vztahu mezi státem a jedincem, který byl zasazen do celé sítě diskurzů, vědění, analýz a příkazů“ (Foucault 1999: 44). Fafejta na základě Foucaultovy teorie o historii sexuality říká, že v naší (euro-americké)

civilizaci, jde v rámci sociální konstrukce sexuality o podobu sexuální výchovy, skrze kterou se nám dostává přehledu o tom, co je v sexuálních vztazích přijatelné a co již není. Díky *správné* sexuální výchově, která povede ke vštípení pravidel vedoucí k reprodukční sexualitě, se může společnost posunout dál, neboť nebude zde oslabených jedinců, kteří plýtvají energií nezdravou sexualitou (vizte výše) (Fafejta 2004: 109-123). „Sexualita je tedy sociálně konstituovaná a získává moc nad jedincem a tělem“ (Fafejta 2004: 119).

Jiný pohled na sexualitu nám nabízí Anthony Giddens, který sexualitu a její změny popisuje skrze partnerské vztahy a jejich proměny v čase. Od osmnáctého století se do vztahů, které vznikaly z ekonomických důvodů, začíná promítat intimita. Lidé, kteří se navzájem poznávají, „jsou nuceni vytvořit pouto, jehož jádro tvoří důvěra získaná skrze proces *otevření se jeden druhému*. (...) Ve společnosti, v níž neplatí pevné normativní kodexy, emocionální vřelost a otevřenost ustavuje [*intimita*] pouto důvěry, na jehož základě vzniká mezi lidmi opačného pohlaví milostný cit – láska“ (Giddens 1993, 1998 in Katrňák 2000: 309). Právě díky romantické lásce se objevila definice sexuality. Neboť na rozdíl od minulosti, je romantická láska sexuální. „Partneři (...) definují sexualitu, kterou vyvozují z konkrétní sexuální touhy, z konkrétního sexuálního chování“ (Katrňák 2000: 311). Giddensova teorie o tom, že „na pozadí milostného citu je z typu sexuální touhy, ze způsobu sexuálního chování, vyvozena konkrétní sexualita, která definovaná jako biologicky daná ospravedlňuje sexuální chování“ (Katrňák 2000: 311) je opačným pohledem na sexualitu, než kterou popisuje Foucault. Giddens na rozdíl od Foucaulta věří, že sexualita není pouze vytvářena tím, že diskurzy z mnoha oborů, získaly nad jedincem či společností moc, ale že jádro sexuality je v důvěrnostech, které si milenecká dvojice konstituovala (Katrňák 2000).

Ve století dvacátém se nejdříve do popředí dostávají teorie z psychologie respektive příchod psychoanalytických teorií Sigmunda Freuda. „Freud se zejména zasloužil o odstranění do té doby panující

hluboké tabuizace naprosté většiny sexuálních témat“ (Weiss a kol. 2010: 2). Jeho teorie ovlivnily mnoho badatelů z různých oborů (v antropologii například Bronislawa K. Malinowského). Poté přicházejí výzkumy amerického badatele Alfreda C. Kinseyho, který empiricky dokázal, že v americké společnosti jsou některé sexuální praktiky, které před těmito výzkumy byly považovány za okrajové, rozšířeny mnohonásobně více, než se předpokládalo. Po tomto výstupu se sexualita začíná dostávat do popředí zájmu, probíhá takzvaná třetí sexuální revoluce⁸. V rámci této revoluce se objevují nové typy antikoncepce (hormonální pilulky), mění se pohled na jiné než heterosexuální vztahy. V současné době se chápání a znalosti o rozmanitosti ženské sexuality již skoro vyrovná té mužské.

Sexualita je nesmírně variabilní a každá společnost má nastavené normy, které sexualitu omezují. Ať již se to týká chování, které společnost považuje za vhodné, nebo určování, kdo je vhodným partnerem či partnerkou. „Projevy sexuality tedy předpokládají partnerství a skupinovitost, váží se na sociální či institucionální kontexty. Ty vymezují prostředky donucování, vymáhání standardů nebo norem sexuálního chování. Ve většině společenství je to manželství, jež představuje to nejcentrálnější a nejnápadnější institucionální kontext sexuality“ (Weiss a kol. 2010: 689).

3 BIOLOGICKÉ HLEDISKO PANENSTVÍ

Problém definování panenství je v tom, že každá kultura či společnost definující dívku společně s termínem *panna*, využívá a používá termín jinak. Opět zde vstupuje do hry rozdílnost biologických a sociálních předpokladů. „Většina autorů se vyjadřuje o panenství stylem, že nějak souvisí s pohlavním stykem, souloží apod. Panenství je tedy chápáno

⁸ První sexuální revoluce je spojena s příchodem křesťanství, jeho pojetím morálky a monogamizace vztahů. Druhá sexuální revoluce nastává v sedmáctém století, kdy vzniká koncept romantické lásky.

jako fyziologický stav zahrnující neporušenou panenskou blánu.“ (Berger, Wenger 1973: 667) Tedy z biologického hlediska se panenství pojí s takzvanou panenskou blánou neboli *hymenem*.

Panenskou blánou se nazývá „tenká vazivová blána, která je z obou stran kryta sliznicí. U panny překrývá poševní vchod a neúplně jej zavírá. Zhruba uprostřed panenské blány je otvor, různého tvaru a velikosti, která umožňuje odtok menstruační krve“ (Roztočil 2008: 40). Při prvním pohlavním styku, neboli odborným termínem řečeno, defloraci, se panenská blána roztrhne a její zbytky v těle zůstávají až do prvního porodu. Právě při prvním styku, se může, ale nemusí objevit trocha krve (Roztočil 2008: 40).

Právě předpoklad, že panenská blána je univerzální a *ztratit* ji lze pouze při pohlavním styku, se stal určujícím pro definici panny v biologickém diskurzu. „Hymen byl dříve mylně pokládán za anatomickou záruku panenství, stal se známkou i symbolem vaginální cudnosti.“ (Blackledge 2005: 174) Problematické se toto téma stává ve chvíli, kdy víme, že hymen je u některých dívek tak slabě vyvinut, že buďto se narodí úplně bez panenské blány, nebo se panenská blána protrhne během sportu či při jiných sexuálních aktivitách nezahrnující pohlavní styk (například masturbace, petting). „Hymen se stal představitelem panenství, stavu, kdy žena ještě nikdy neměla pohlavní styk. (...) Během staletí tak bylo do hymenu vkládáno víc společenského, morálního a dokonce i právního významu než do jakéhokoli jiného kousku lidské tkáně.“ (Blackledge 2005: 174)

Pokud víme, že panenská blána, je součástí ženských vnitřních pohlavních orgánů, a přistoupíme na to, že pannou je dívka, která ji stále ještě má, jakými metodami se toto zjišťuje? Pomineme-li společnosti, kde se tento stav dá ověřit skrze lékařskou techniku, ve světě existuje nespočet možností a praxí jak panenství potvrdit či vyvrátit. Jednou z možností je kontrola prvního partnerského pohlavního styku. Tyto kontroly a jejich výsledek se odvíjí od jednoho předpokladu a to, že jak je

zmíněno výše, při protržení panenské blány, se objevuje krev, a právě ta se v mnoha společnostech využívá.

Tato praxe je doložená v minulosti na území Evropy, kde se kontrolovalo lóže, kde manželé strávili první noc. Cílem bylo zjistit, zda novomanželka při svatební noci krvácela. Tento typ kontroly se dosud provozuje v islámské kultuře, kde se po svatebním obřadu vyvěšuje prostěradlo, aby bylo jisté, že manželství bylo naplněno (www.islamhouse.com).

3.1 Symbolika krve

Symbolika krve se ve spojení s panenstvím objevuje hned u několika autorů a mnoha společností.

Autory, které uvedu, jako příklad jsou Victor Turner a Janet Carstenová. Oba dva ve svých výzkumech zjistili, že určité společnosti mají ve své kultuře zakořeňenou krev, ač ze západního pohledu typickou součástí biologického těla, jako symbol. Krev je v myšlení těchto lidí tak mocná, že představa zplození je taková, že se spojí ženská krev s mužským semenem. Tento princip osvětlím na příkladu etnika Ašanti, které zkoumal Victor Turner a popis této společnosti uvádí ve své knize Průběh rituálů (2004). Ašantové či Ašanti jsou matrilineární společnost, jejíž příslušníci věří, že se určité tělní tekutiny pojí s určitým pohlavím. Existuje zde ženský prvek „abusua“, což je krev a mužský prvek „ntoro“, což je sperma. Zároveň se ženským elementem pojí symboly obsahující červenou barvu, které zastupují a symbolizují kupříkladu kult země, menstruaci, čarodějnictví či pohřeb. Mužský element kromě spermatu, obsahuje i sliny a pot a jeho symboly obsahují barvu bílou. (Turner 2004)

Janet Carsten zkoumala malajské ženy. Z jejího výzkumu vyplynulo, že krev v myslích malajských žen hraje podstatnou roli právě při plození dětí.

Symbolika krve, ať již spojená se ztrátou panenství či první menstruací se objevuje v mnoha společnostech. Vrhel (2002) píše, že u skupin na Nové Guinei se objevuje rituál krvácení mladých chlapců, kteří si tímto rituálem kompenzují to, že nemenstruují. Věří, že tělo je znečištěné a že právě odchodem krve, se toto tělo očišťuje.

Z výše uvedeného vyplývá, že krev je spojována především s ženami. Je to zcela logické, neboť ženy menstrují, při ztrátě panenství krvácí (či by se alespoň kapka krve objevit měla) a krev hraje velkou roli i na konci produkčního věku ženy, kdy žena přestává pravidelně menstruat. Avšak „v mnoha patrilineárních společnostech, kde existují pokrevní sváry, je se symbolikou krve spojována mužská linie“ (Turner 2004: 122). Emily Martinová píše, že v případech, které popisuje Turner v patrilineárních společnostech, je krev symbolem síly a aktivních věcí, kdežto pokud je krev spojována se ženami, je spojována s pasivitou. Krev v ženském těle je propojena s reprodukcí a jejím předchůdcem sexualitou (Martin 1991). Krev v tomto případě pasivně odtéká z ženina těla a zároveň každý měsíc se díky této odtékající krve mění postavení ženy.

Na krev a důvod proč vyvolává takové pozdvižení, se lze podívat i optikou Mary Douglasové.

Mary Douglasová, která se zabývá symbolikou a konkrétně tím, co se v lidské společnosti vnímá jako *čisté* či *nečisté*, tvrdí, že díky této dichotomii má společnost řád. Díky této klasifikaci umí člověk, respektive společnost rozlišit co je správné, místné. Špinavé či nečisté je analogií něčeho, co je nemístné. Díky existenci nemístných/nečistých věcí, existuje společenský systém. Je třeba si však uvědomit, že to, co lidé označují jako nečisté, vždy koreluje s tím, co považují za čisté. A tyto věci jsou v jakési opozici, a proto nám některé věci připadají nevhodné. Douglasová tvrdí, že věci, které nám přijdou nečisté, nejsou nečisté doopravdy, ale že nám narušují symbolický řád, který máme ve své kultuře zakořeněný. A když se tento řád nabourá, ať již věcí, osobou

i například nějakým chováním začnou nám tyto skutky připadat nemístné. (Douglas 1966)

V evropském kontextu byla krev tabuizována již od středověku. Jacques Le Goff ve své práci píše, že *relativně* nižší postavení ženy, bylo možná zapříčiněné i tím, že menstruovala. Navíc i jedna z nemocí, které trápily středověké obyvatelstvo, lepra, prý byla zapříčiněna tím, že manželé spolu souložili a zplodili děti za manželčiny menstruace (Le Goff 2006).

4 SOCIÁLNÍ HLEDISKO

Předchozí odstavce se týkaly panenství biologického či věcí s ním biologicky spjatých. Panenství má ovšem i svoji sociální stránku. A tou je, podobně jako u genderu, očekávané chování či postoje spojené s tím, že dívka je panna. Jedním z předpokladů, které se v mnoha obměnách opakují, je, že dívky-panna je ctnostná, čistá, neposkvrněná. Z tohoto vychází i křesťanství. „Dva ze základních článků křesťanské víry se týkají panenské blány – tedy víra v neposkvrněné početí Panny Marie a ve skutečnost, že i po porodu syna Ježíše Krista zůstala Marie pannou“ (Blackledge 2005: 175). Pro křesťanství a jiná náboženství či kultury, je používána, panna jako silný, ale nejednoznačný symbol. Hastrupová uvádí, že v kmeni indiánů *Tewa*, existuje kromě ženy a muže, ještě třetí gender, a to právě dívka, která je pannou. Tím, že u indiánů *Tewa* se ženou stává dívka až tehdy, když je sexuálně aktivní, tak sexuálně neaktivní dívka ženou není, a tudíž má specifické postavení ve skupině. (Ortiz 1969 in Hastrup 1978) Nejednoznačná klasifikace může umisťovat panny do mocných, ale zranitelných, pozic, lépe pak porozumíme případu Johanky z Arku. Je známá také jako *Panna Orleánská*, a já věřím, že by nikdy nebyla úspěšná ve svém záměru, kdyby nebyla prakticky nebo symbolicky panna. Její skutečná a symbolická moc byla spojena s její nejednoznačnou sexuální klasifikací“ (Hastrup 1978: 59).

V sociálním slova smyslu nelze chápat panenství jako jeden bod, ale jako vše v širším kontextu. Z několika různých důvodů se panenství dá považovat za *kult*. Na základě tohoto kultu se dříve dbalo na panenskou čistotu ženy, která byla jistotou zajištění legitimního potomka (Vrhel 2002).

A ještě před tím, než dívka/žena zplodí se svým manželem potomka, její postavení ve společnosti se od panenství také odvíjí a to z přesvědčení, že dívka či žena, která je pannou má v některých společnostech vyšší sociální status a větší šanci na sňatek, než dívka, či žena, která již pannou není. Vyšším sociálním statusem se myslí, že právě díky větší šanci na sňatek, má tudíž i vyšší šanci na lepší ekonomické a společenské postavení (Berger, Wenger: 1973).

V euro-americkém prostředí, které vychází z křesťanské tradice, panenství jako stav prošlo několika revolucemi a změnami pohledu na něj. Během středověku bylo nutné, aby dívka či žena byla před sňatkem panna. U vyšších sociálních vrstev se tento stav dívky musel dokazovat po svatební noci. Kontrolování panenství se může jevit jako zastaralá tradice, ale ještě v osmdesátých letech, když se ženil britský následník trůnu princ Charles s Dianou Spencerovou, musela být u budoucí manželky kontrola panenství provedena (Hickts a Gwynne 1994: 166). Sexualita v minulosti byla ovlivněna *Písmem svatým* a jejím obsahem, tedy tím co povolovala a zakazovala.

V průběhu času se pohled na panenství mění. Díky sexuální revoluci, nastartovanou mimo jiné výzkumem Alfreda Kinseyho, v padesátých a šedesátých letech dvacátého století, díky hnutí hippies, modernizací antikoncepce a dalších skutečností, se začalo mluvit o předmanželské sexualitě mladistvých. A panenství, jako předpoklad manželství, ustoupilo do pozadí. Převzalo však jinou roli v životě dívky,

Roli přechodového rituálu⁹. Ztráta panenství, čili „první pohlavní styk, je ústřední prvek procesu, kterým se z dívek a chlapců stávají dospělé ženy a muži.“ (Carpenter 2002: 345). Dříve se tato událost spojovala s jiným rituálem, a to rituálem svatby a tudíž i změny společenského statusu dívky. Dnes jsou tyto dvě věci rozdělené a ve většině případů mezi těmito dvěma rituály je delší časová rovina. V České republice se věk, kdy se uskutečňuje první pohlavní styk, pohybuje dlouhodobě okolo sedmnáctého roku, a to jak u dívek, tak u chlapců (Weiss, Zvěřina: 2001). Ze ctnosti, kterou v minulosti panenství bylo, se v určitém věku dívky, již stává stigma.

V této chvíli, ač se tato část týká panenství, se musím zmínit i o panictví. Což je ekvivalent k panenství, v tom smyslu, že panicem se nazývá chlapec, který ještě nezačal sexuálně žít. I v tomto případě se uplatňuje dvojí pohled na věc. „Zatímco u dívek je panenství drahé a snaží si jej udržovat do svatby, u chlapců je mnohdy neutrální, či dokonce stigmatizující“ (Carpenter 2002: 345).

To, že je panenství i sociální záležitostí, lze poukázat i na takzvaných „*prstenech čistoty či panenství*“¹⁰. Tyto prsteny mají symbolizovat sexuální abstinenci a zachování panenství až do manželství. Avšak tyto prsteny nenosí pouze dívky, které ještě neměly pohlavní styk, ale ve větším množství případů dívky, které právě již sexuální život začaly, ale chtějí s novým partnerem sexuální poměr začít až po sňatku. Tím, že se k tomuto kroku zavážou a začnou nosit prsten panenství, dávají veřejně najevo, že se očistily a pro okolí se stávají znovu *pannou*.

9 Přechodové rituály rozdělil Arnold van Gennep ve své knize a dělí je do pěti skupin: narození a dětství, iniciační rituály dospívajících jedinců, zasnuby a svatba, těhotenství a porod a jako poslední pohřební rituály a smrt (van Gennep 1997).

10 <http://www.waitt.org/products/ms-faith-op.html> sledováno: 10. dubna 2012

Díky posunu pohledu na panenství se objevují určité fenomény. Tyto události, ač ojedinělé budí pozornost veřejnosti. Ať již se jedná o prodej panenství¹¹ či obnovování panenství metodami plastické chirurgie (ve smyslu vytvoření nového hymenu).

5 ETNOGRAFICKÉ PŘÍPADY

„Každá kultura v sobě zahrnuje představy o podobě muže a ženy, o mužském a ženském chování tedy včetně chování sexuálního; o správném a nesprávném sexuálním chování; o správných a nesprávných sexuálních situacích; o funkcích sexuálního chování; o sexuálních symbolech i o jejich významu a také představy o přístupnosti či utajování těchto symbolů“ (Kandrt in Malina a kol. 2007: 339). Nejlépe poznáme tyto rozdílné představy na základě příkladů, které nám poskytují etnografické výzkumy v mnoha kulturách a společnostech.

Hodnota panenství se ve společnostech dosti liší. Jak píše Gwen J. Broudeová, ze sto třiceti čtyřech společností, je v jedné čtvrtině z nich lhostejné, zda žena do sňatku pannou zůstane či ne (Broude 1994: 324). Kultury jsou různorodé, a proto tedy variant a pravidel, která se týkají sexuality před uzavřením manželství je mnoho. Příkladem může být společnost sídlící na Trobrianských ostrovech, kterou zkoumal Bronislaw K. Malinowski. V trobrianské společnosti je sexualita podporována už od dětství (Malinowski 2007). Což je zcela rozdílný způsob od euro-americké či islámské kultury, která naopak má velice silný omezený systém, jak sexualitu dětí potírat či trestat. Prvotní omezení, které se vyskytuje ve většině kultur či států, je dolní hranice, od kdy je legálně povolen pohlavní styk. Někdy je tato hranice určena věkem (jako například v ČR je dána na patnáct let), v jiných společnostech se toto omezení vztahuje třeba jen na dívky, u kterých ještě neproběhla první menstruace. Jiné společnosti,

11 O tomto fenoménu pojednává ruský dokument *Panenství na prodej*. A množství článků v bulvárních mediích.

kteřé podporují předmaženskou sexualitu, ale preferují panenství, jako předpoklad vstupu do manželství, povolují v rámci předmanželské sexuality nepohlavní styk (orální sex, anální styk, petting). A ze společností, které panenství nepředpokládají, či pro ně není důležité, je příkladem společnost Nuerů (Stone 2006).

To, proč je panenství v některých společnostech důležité, je dané, tím, že pokud žena, která vstupuje do manželství, nebyla před sňatkem sexuálně aktivní (to znamená, že je označována jako panna), je potvrzení, že děti, které se v manželství narodí, jsou právoplatnými potomky manžela. „(...) Příkladem společnosti, která se zajímá o *čistotu* svých dívek je indická společnost a její endogenní kasty. Zneuctění ženy nelegitimním stykem s mužem je nahlíženo jako zneuctění celé kasty, a tudíž ohrožení konstituce společnosti...“ (Hastrup 1978: 58). Takto přistupují k panenství nepálští Brahmani¹². Brahmani jsou součástí indického kastovního systému, který je silně endogamní v rámci kast. U Brahmánů, jakožto nejvýše postavené skupiny, je tento typ výběru partnera striktně přikázáný. Cílem endogamie je udržet všechny členy kasty *čisté*. Právě díky tomuto předpokladu a požadavku, je ženská sexualita v této skupině striktně omezována. A proto je pro ženu v této společnosti podstatné, aby před svatbou byla panna. Neboť žena se dospělou osobou a plnohodnotnou členkou skupiny stává právě sňatkem s mužem ze skupiny Brahmánů. Žena sňatkem dává muži *dar panenství*¹³, což znamená, že žena ještě neměla pohlavní styk a tudíž všechny děti vzešlé z manželství jsou pouze jednoho partnera. Hodnota ženy u Brahmánů je primárně daná možnou fertilitou a sekundárně právě sexuální čistotou ženy. Protože pouze pokud je žena věrná svému manželovi a vstupovala do manželství neposkvrněná je schopná porodit *pravého* Brahmana. Pokud žena v této skupině již není panna, je téměř neprovdatelná. (Stone 2006: 98 – 115) V tomto případě je panenství

12 Originální pojmenování: *Nepalese Brahmins*

13 Přeloženo autorkou - „*Gift of the virgin*“

dívky záležitostí celé rodiny, v celospolečenském dopadu celé kasty. Naopak euro-americké civilizaci, dnešní doby, je panenství zcela osobní záležitostí. V jiných společnostech to tak, ale nebývá. Některé společnosti vnímají důležitost panenství dívky či ženy v rámci rodiny, popřípadě rodiny budoucího manžela dívky. Neboť jak píše Kirsten Hastrupová (1978), ve společnosti, která se na manželství dívá jako na formu obchodu mezi rodinami, je svazek se ženou, která v den sňatku není panna, špatně uzavřený obchod. Někdy naopak stačí, aby pannou byla jenom dcera náčelníka, jejíž panenství je symbolem jednotnosti společnosti, jako je tomu na Samoi (Mead 1928 in Hastrup 1978: 56). O neposkvrněnost dívky se nemusejí zajímat pouze příbuzní, nicméně i například vrstevnice dívky, jako je tomu u Zuluů (Hastrup 1978:57). Panenství, jako přednost při výměně manželek, upřednostňuje také ve své teorii Claud Levi-Strauss. Jeho teorie sňatkových aliancí a z nich plynoucího udržování sociální integrity předpokládá, že žena, která vstupuje do jiné příbuzenské linie, bude dávat potomky, které již do příbuzenské linie budou patřit kompletně (Lévi – Strauss 2006 [1958]). Tento předpoklad vylučuje předmaželskou sexualitu, tedy alespoň takovou, která zahrnuje možnost zplodění potomka.

Kirsten Hastrupová zmiňuje, že panenství se v mnoha společnostech spojuje s určitou ctností a to cudností – tudíž ta dívka či žena, která je nazývána pannou je pro danou společnost cudná a cudnost jako taková se pojí v symbolické rovině s čistotou. Panenství je sice „biologický model, který je užít k různým sociálním účelům,(...)“, ale zároveň je to model, který je využíván nejvíce. (Hastrup 1978: 51)

Existují společnosti, kde neprovdané dívky, v symbolické rovině skupinou chápané jako panny, mají jiný styl oblékání či úpravy zevnějšku. V západním světě byl a stále je tímto symbolem bílý svatební šat a závoj. V dřívějších dobách se neprovdané dívky odlišovaly také jinou podobou a částmi oblečení (v českém prostředí měli dívky, které ještě nebyli vdané jiný typ kroje). Také „vlasy mohou reflektovat sexuální zkušenost, nebo označují panenský nebo manželský stav. Změna tvaru účesu, jeho délky

a styl, který si dívka zvolí, může ovlivnit osobní sociální a sexuální status. Například oholení hlavy může znamenat pokání, nebo vlasy, které jsou zakryté, mohou znamenat cudnost či skromnost. “V západní kultuře se s cudností pojí jako relikv minulé vlasy, které jsou blond“ (vizte Donnan 2010: 30). Na Fidži se tetovali panny ve speciálním domku na stehnech, hýždích a pohlavních orgánech. Toto tetování bylo určeno manželovi, či milenci. Pouze dcera náčelníka byla tetována na místech jiných, neboť její tělo (respektive panenství) bylo nedotknutelné. Na Samoi se tetovalo tělo dívky až po rituálním *znásilnění*. V obou společnostech je zároveň důležitým místem pro symboliku panenství horní ret. Na Samoi se panenská krev, která se získala při rituálním znásilnění, pomazala dívce nad horním rtem a na Fidži byly dívky na tomto místě tetovány při tetování pohlavních orgánů. Oba dva rituály měli za úkol změnit status dívky z panny na ženu. Gell tvrdí, že tento typ rituálu sloužil právě k tomu, aby dívky, které již nebyly panny měly tento sociální status připsaný a neměnný (Gell 1993 in Donnan 2010: 40-41).

Panenství ovšem není dané pouze biologicky, tedy panenskou blánou, či že ještě dívka neměla pohlavní styk, ale také sociálně a skrze jiné kategorie a jiné klasifikování. Takovýmto případem se zabývá Paloma Gay Y Blasco, která zkoumala skupinu *Gitanos*, žijící na území Španělska. Věřící, že každý gender obsahuje specifickou esenci. A tyto esence určují, to jaké má určitý gender vlastnosti. Ženská esence se nazývá *mujeres*., mužská *hombres* . *Mujeres* i *hombres* jsou základy rozdílu mezi gendery/pohlavími, které jsou neměnné. *Gitanos* i skrze jazyk dávají najevo, že dívka by měla do uzavření manželství zůstat panna¹⁴. Jaká dívka je tedy pro *Gitanos* panna? Je to dívka, která ještě neměla pohlavní styk, její pohlavní orgány mají předepsaný vzhled¹⁵,

14 „Výrazy *moza* (neprovdaná dívky) je synonymem pro *virgen* (panna) a antonymum slova *casada* (vdaná, tudíž ne-panna)“ (Blasco 1997: 524)

15 *Gitanos* věří, že pohlavní styk má důsledky na vzhled pohlavních orgánů, kdy „nepoškozené“ jsou lesklé, růžové a ty, které jsou „poškozené“, nejenom stykem, ale například i tamponem jsou tmavé až šedé či černé. (Blasco 1997: 525)

a dívčino tělo vydává tekutinu zvanou *honra*. Honra je důkazem panenství, které se ověřuje před sňatkem a kapesníky s její skvrnou, jako důkaz si schovávají matky synů, kteří se žení. Tato tekutina je pro Gitanos tak podstatná, že pokud jí dívka nemá, nebo honra nemá vzhled, který by měla mít, je to důvod ke zrušení sňatku. Skvrna po honra zůstává na kapesníku i po vyprání. (Blasco 1997) Kromě biologické představy panenství, existuje také představa ezoterická, tedy taková, která dívce-panně připisuje například léčitelské schopnosti. Takto je panenství chápáno například v Africe. „V centrální a jižní Africe je rozšířena představa o léčivých účincích pohlavního aktu; (...). Léčivá role se přičítá i styku s pannou, v dnešní době se takto „léčí“ například onemocnění AIDS“ (Kandert in Malina a kol. 2007: 347). Na stejném kontinentu je také rozšířena mutilace ženského těla a to takzvanou ženskou obřízkou. Při ní se v určitém věku dívky odebere více či méně tkáně z pohlavního ústrojí. V krajním případě se odebírá kličtoris, malé i velké stydké pysky a poté se poševní vchod uzavře srůstem zbývajících tkání (v některých případech, se k uzavření pomáhá zašitím). V poševním vchodu zůstává pouze otvor pro odchod moči a menstruační krve (Skupnik 2007: 19). Například v Somálsku, kde se tato mutilace praktikuje, má právo rodina budoucího manžela na prohlídku dívky, která se má stát manželkou, aby mohli zkontrolovat, zda tato dívka je stále uzavřená. Tyto prohlídky dělají i matky svým dcerám (Althaus 1997: 131-132 in Skupnik 2007: 29). Uzavřenost pohlavních orgánů dívky je důkazem, že dívka ještě neměla pohlavní styk, tudíž je ještě panna.

V jiných částech Afriky, u etnika Zulu, se rituál ověřování panenství stal veřejným a hojně navštěvovaným. Tento rituál, který byl původně soukromý a prováděný v rámci rodiny, se počátkem devadesátých let dvacátého století etabloval ve veřejnou událost. Kontrolu provádí zkušené staré ženy. Poté, co dívka touto kontrolou projde, dostane certifikát – potvrzení, že stále ještě panna je. Tento rituál dívky podstupují dobrovolně, neboť vlastnictví certifikátu potvrzující panenství se promítá

do vyjednávání o svatbě. U Zulů se drží tradice *platby za nevěstu*. V případě, že dívka je panna, je její *cena* vyšší (Hamilton 2002)

6 SROVNÁNÍ TÉMATICKY OBDOBNÝCH VÝZKUMŮ

V předcházejících kapitolách jsem se pokusila nastínit některé přístupy, jak lze chápat panenství a na některých příkladech z etnografických výzkumů ukázat, jak je, či bylo v některých kulturách panenství důležité. Podstatou je, že panenství nelze vnímat pouze jako samostatný jev, ale v pochopení tohoto „stavu“ hraje roli, to v jaké společnosti, kultuře a skupině vyrůstáme či žijeme. Neboť jak píše Robert Murphy: lidská osobnost je z velké části výsledkem zkušeností, učení a socializace v určitém druhu prostředí (Murphy 2004: 24-30).

Etnografické výzkumy se zabývají společnostmi a jejich různými částmi, jako je příbuzenství, rituály, ekonomika a další. Předchozí kapitola se zaměřila právě na jednotlivé přístupy k panenství v různých skupinách, etnikách, kulturních prostorech či u vyznavačů různého náboženství. V naší společnosti je dívka jako panna chápána ve většině případů jako dívka, která ještě nezačala sexuálně žít.

Při výzkumech v našem prostředí bychom si měli uvědomit jednu věc. Sexuální chování lidí zkoumají většinou sociologové či sexuologové. Jejich výzkumy se zaměřují na otázku ohledně věku, kdy první pohlavní styk proběhl. Dalším velkým tématem, který se zkoumá, je používání ochrany nebo například téma sexuálního chování uživatelů návykových látek (srov. Justinová, Weiss 2009, Doležalová Hrouzková 2010).

Na výzkumy ohledně sexuality se dlouhodobě v České republice zaměřují sexuologové Petr Weiss a Jaroslav Zvěřina. Od roku 1993 každých pět let opakují kvantitativní výzkumy ohledně sexuálního chování českých občanů. V posledním výzkumu z roku 2009 byl vzorek respondentů tisíc žen a tisíc mužů. Z jejich výsledků vyplynulo, že se

dlouhodobě věk, kdy dívky i chlapci prožijí první pohlavní styk, nesnižuje a trvale se drží kolem osmnáctého roku života (Weiss, Zvěřina 2009).

V Čechách se o panenství zajímaly badatelky Jana Ratajová a Lucie Storchová, které zkoumají ženu skrze historicko-antropologický diskurz¹⁶. Jejich výzkum se týkal obrazu panny, ženy či vdovy, které nám předkládá středověká literatura.

V americkém prostředí zkoumala přístup k panenství Laura M. Carpenterová. Výzkum probíhal hloubkovými rozhovory s šedesáti jedny respondenty.¹⁷ Většina respondentů nebyla v době výzkumu již panna či panice¹⁸, devadesát procent ztratilo panenství či panictví v době puberty okolo šestnáctého roku. Lauru M. Carpenterovou zajímalo, jak vnímají lidé panenství či panictví zpětně, v době kdy již ztrátu panenství/panictví mají za sebou. Z jejího výzkumu vyplynulo, že existují tři různé výkladové strategie. První, *panenství/panictví je dar*, druhý *panenství/panenství je stigma* a třetí *panenství/panictví je součást procesu dospívání*. Interpretace ztráty panenství/panictví a její zařazení do výkladové strategie záleželo na tom, s kým a po jak dlouhé se respondenti rozhodli k tomuto kroku. V prvním případě, to bylo v rámci romantického vztahu, v druhém případě se tento krok stal náhodně či s kamarádem, a pokud tento krok respondenti interpretovali, jako proces dospívání, plynulo to

16 Jejich společná kniha *Nádoby mdlé, hlavy nemající? Diskursy panenství a vdovství v české literatuře raného novověku* (Ratajová, Storchová: 2008).

17 Ve výzkumu Carpenterové rozložení respondentů vypadalo takto: 61 žen a mužů mezi 18 a 35 lety, kdy z 33 žen se 22 (67 %) popisovalo jako heterosexuální, 7 (21 %) jako lesbické a 4 (12 %) jako bisexuální. Z 28 mužů se 17 (61 %) popisovalo jako heterosexuální, 9 (32 %) jako homosexuální a 2 (7 %) jako bisexuálové. Etnické rozložení bylo takovéto: z 61 respondentů 48 (79 %) bylo bílých, 6 (10 %) bylo afroameričanů, 4 (7 %) latinoameričanů a 3 (5 %) američanů asijského původu. Dvě třetiny respondentů pocházeli z *middle-class*, zbytek z *working-class*. Jedna třetina respondentů byla protestantského vyznání, jedna čtvrtina katolíků, jedna šestina evangelíků, jedna osmina byla židovského vyznání a desetina neměla žádné vyznání. (Carpenter 2002: 349).

18 V angličtině se tyto dva výrazy nerozlišují, u obou pohlaví je označení *virgin*.

z toho, že z velké části měli vztah s někým, kdo již měl nějakou sexuální zkušenost za sebou. Také zde, jak píše Carpenterová, se promítá dvojitý pohled na sexualitu¹⁹ a tento se promítá do interpretace ztráty panenství/panictví. Ženy ve většině vnímají svoje panenství jako dar, a muži naopak jako stigma.

7 VÝZKUMNÁ ČÁST

Panenství je dosti intimní téma. Proto je důležité, aby mezi výzkumníkem a respondentem již byl před výzkumem nějaký vztah, především pokud se výzkum dělá pomocí rozhovorů a ne dotazníkovou formou.

V mém výzkumu jsem se zaměřila na chápání panenství u dvou dívek z jiného prostředí²⁰. S oběma dvěma respondentkami mám dlouhodobější vztah, proto rozhovory na toto téma nebyly problematické. Rozhovory byly vedené neformálně. „Neformální rozhovor se spoléhá na spontánní generování otázek v přirozeném průběhu interakce (...)“ (Hendl 2005: 175). Právě neformální rozhovor se ohledně takovýchto intimních témat jeví jako vhodná metoda „Síla neformálního rozhovoru spočívá v tom, že zohledňuje individuální rozdíly a změny situace“ (Hendl 2005: 175). V neformálním rozhovoru jsem se snažila soustředit na několik tématických okruhů, týkající se obecnější definice panenství. Zajímalo mě, i kde se o stavu panenství dozvěděly, zda díky výchově či díky školní výuce, zda je stav panenství negativně vnímán okolím či nikoliv.

Na rozdíl od kvantitativních výzkumů, které se publikují v České republice a respondenty, kteří jsou většinou již sexuálně aktivní, můj výzkum se zaměřil na dívky, které ještě svůj první pohlavní styk nezažily.

19 *Sexual double- standart*, kdy se společnost dívá na sexuálně aktivní dívku jinak než na sexuálně aktivního chlapce. *Nebo* etický či morální kodex, který platí a udává přísnější pravidla jedné skupině.

20 Jedna z respondentek pochází ze sociálně vyloučené lokality.

Vzhledem k tomu, že srovnávám dva rozhovory, závěry z tohoto výzkumu není možné generalizovat. Veškeré zjištění plynou z výpovědí a jejich srovnání.

7.1 Rozhovory

Moje respondentky jsou dvě dívky. První dívka, *Magdaléna*²¹, pochází z malého města, které je přímo napojené (skrže městskou hromadnou dopravu) na město krajské. V tomto krajském městě také dochází na víceleté gymnázium, které studuje šestým rokem. Pochází z kompletní rodiny.

Druhá dívka, *Ilona*, bydlí v krajském městě. Chodí do prvního ročníku učiliště. Vyrůstala s matkou a dalšími třemi sourozenci. Obě dvě dívky jsou staré šestnáct let. Jak Magdaléna, tak Ilona již dle svých slov chodily s chlapcem, ale obě dvě ještě nezačali sexuálně žít. Tedy pokud přistoupíme na definici, že pannou je dívka, která ještě neměla pohlavní styk, můžeme říct, že obě dívky panny jsou.

Výpovědi respondentek jsem stylisticky upravila. Nebudu zde uvádět veškeré výpovědi, avšak použiji ty, které se týkaly tématických okruhů.

Prvním tématickým okruhem, o který jsem se zajímala, byla definice toho, co si dívky pod pojmem panna představí.

Magdaléna: *No to je těžký, ale pro mě je to holka co ještě neměla sex.*

Ilona: *Hm, to nevím, ale máma mi říká, že na to musí být potvrzení. (...) Ale asi holka co ještě nemá kluka.*

21 Vzhledem k intimnímu tématu a zachování anonymity byla jména změněna.

Výzkumnice: *Kde si se dozvěděla, co to znamená?*

Magdaléna: *Mamina mi něco povídala, pak jsme o tom povídaly s holkama ve škole a pak samozřejmě net a časáky.*

Ilona: *No doma mi to říkaly, ségra a tak.*

Výzkumnice: *A lze panenství nějak dokázat?*

Ilona: *Jasně, zajdeš k doktorovi a on ti dá papír. A díky tomu papíru víš, že seš panna.*

Magdaléna: *No existuje panenská blána, ale to není průkazný, protože se ta blána protrhne, třeba když holka cvičí. Ale jinak to ví, jenom ta holka, jestli s někým spala nebo ne.*

Jak Magdaléna, tak Ilona svoje představy o tom, kdo je panna získávají výchovou či z jiných zdrojů například internetu nebo od svých vrstevníků. Obě dvě vědí o existenci panenské blány, jako součástí pohlavních orgánů ženy, ale Ilona věří, že pokud doktor (v tomto případě gynekolog), potvrdí, že dívka panenskou blánu ještě má, pannou je. Zatímco Magdaléna říká, že panenství nemůže potvrdit nikdo než dotyčná osoba sama. U obou dvou dívek první reakcí na moji otázku bylo delší přemýšlení a následovala reakce, že sice tento pojem používají, ale nikdy nad ním moc nepřemýšlely. Magdaléna vyřkla ještě jednu domněnku, a to takovou, že se v jejím školním kolektivu tento pojem začal objevovat v hovorech až „někdy na konci tercie spíš až když jsme přišli po prázdninách do školy“. Věk dětí v tercii odpovídá nástupu puberty jak u dívek, tak i chlapců. A nástupem puberty se mění téma hovorů.

Další otázky se týkaly, zda existuje nějaká hranice například věková, do kdy by si dívky měly panenství uchovat.

Magdaléna: *Myslíš, jako se říkalo dřív, až do svatby? Spíš si myslím, že patnáct je rozumný věk, od té chvíle by holka neměla být rozlitaná puberťačka, teda neříkám, že po patnáctinách všechny uklidnili,*

ale je pravděpodobný, že přece jenom v tomhle věku už by měla asi vědět, co chce a co ne.

Ilona: *To nedokážu říct, asi až budu mít kluka, a budu to chtít, vím, že vy to můžete dělat od patnácti, ale my až od osmnácti,*

Magdaléna: *No spíš to není daný věkem, ale spíš tím koho člověk potká.*

Obě dívky ve svých výpovědích reflektují uzákoněnou věkovou hranici, která v České republice, umožňuje začít sexuálně žít. Zároveň, ale ve svých výpovědích říkají, že je to nastavená hranice a na ní nezávisí a spíše než věk při ztrátě panenství, hraje roli, výběr partnera.

Názory na mnoho věcí si budujeme na základě zkušeností, výchovy a v průběhu puberty i skrze okruh přátel a kamarádů.

Výzkumnice: *Když si říkala, že o panenství si se dozvěděla doma, bylo ještě nějaké místo, kde jste tohle téma probírali?*

Ilona: *Ve škole nám o tom něco říkali, ale to bylo v šestce a já už si to nepamatuju.*

Magdaléna: *Mamina si našla na internetu článek, kde se psalo, kdy a o čem se má s dětmi mluvit, tak mi o tom povídala. Pak jsme měli jednu hodinu asi v sekundě a ještě vím, že by se to mělo probírat v občance, ale naše paní učitelka má radši politiku, a ne sexuální výchovu, tak jsme probírali politiku.*

Ilona: *A pak samozřejmě kámošky s těma jsme o tom kecaly hodně.*

Výzkumnice: *Ráda bych se zeptala, když si panenství probírala s kamarádkami, bavily jste se o tom, jak by se mělo odehrávat to, když o panenství přijdete?*

Ilona: *Jako bavily jsme se o tom, ale spíš už o tom, co třeba zažily, nemluvily jsme o tom, co by kdyby.*

Magdaléna: *S kamarádkami jsme se o tom bavily jeden čas hodně. Ted' když už jsme starší tak se o tom moc nebavíme, myslím, že je to tím, že některé spolužačky už to maj za sebou. Někdy to řešej kluci, a zkoušej se ptát, ale většinou na to nereagujeme. Navíc čím jsme starší, tím je trapnější o tom mluvit.²²*

Výzkumnice: *A jak se třeba změnily ty hovory, pokud ta tvoje spolužačka měla za sebou?*

Magdaléna: *Když už to maj za sebou tak se o tom normálně mluví, před tím to bylo takový nesmělý.*

Z výpovědí je vidět, že většinu znalostí o tom, co je panenství, se dívky dozvěděly doma. Ve škole ani jedna z nich neměla plnohodnotnou sexuální výchovu, a pokud alespoň nějakou hodinu tohoto typu absolvovaly, byla v nízkém věku nebo neměla účinek. Téma panenství se také promítá do diskuzí mezi kamarádkami. Ovšem diskuze se týkají spíše prvního sexuálního styku, a to pouze do té míry, pokud některá z okruhu kamarádek má již tento krok za sebou.

Výzkumnice: *Ted' se zeptám osobně. Co pro Tebe znamená být panna?²³*

Magdaléna: *Já bych to nebrala tak, co já jako panna. Spíš si myslím, že je důležité, abych, když se rozhodnu, tak abych to bylo s tím, koho budu mít ráda a budu ho milovat. Mám kamarádku, ne moc*

22 V tomto případě měla informátorka na mysli, mluvení o svých sexuálních zkušenostech. Neboť jak řekla sama: „ V poslední době, to, jestli to někdo dělal či ne moc neřešíme, pokud se někdo zeptá mě, záleží na tom, kdo to je, bud' to přiznám, že jsem ještě panna anebo mlčím“

23 Na tuto otázku Ilona nechtěla odpovědět.

důvěrnou, která o to přišla ve třinácti na diskotéce a tak bych to opravdu nechtěla. Neříkám, že s tím klukem zůstanu do konce života, lidé se mění.

Výzkumnice: *A myslíš, že potom, co se to stane, se něco změní?*

Magdaléna: *Jako, že bych si řekla, tak fajn, už to mám za sebou, tak teď můžu spát, s kým chci?*

To asi ne. Nemyslím si, že bych se nějak změnila. Spíš bych chtěla, abych až na to budu vzpomínat, abych se nestyděla.

Výzkumnice: *Takže, to že jsi panna, nic neznamená?*

Magdaléna: *Tak to zas není, občas si připadám, no nevím jak to říct, asi hrdá. Že jsem se nenechala zmámit, asi (...).*

Magdaléna vidí svoje panenství jako momentální stav, na který, na základě zkušeností, které s ní sdílí její kamarádky, hrdá. Do Magdaléniných názorů se promítá romantická představa budoucího vztahu, kdy ve větším množství výpovědí, zdůrazňovala, že první sexuální styk si přeje prožít s někým, koho bude milovat, věřit mu a důvěřovat. V jejich dalších výpovědích se ve spojení se slovem panna či panenství objevovaly slova jako čistota, cudnost, což zcela souhlasí s teorií Kirsten Hastrupové, o které jsem psala v minulé kapitole. (Hastrup 1978: 51).

Poslední téma, které mě zajímalo, bylo to, zda se k panenství vážou nějaké negativní konotace. A to tím způsobem, jestli je dívka, která je panna, skupinou například nějak označována či vyloučena.

Magdaléna: *Většina mojich kamarádek již s klukem spala. To, že já jsem ještě nikdy s nikým nic neměla, to se buďto neřeší či občas nějaká reakce padne, ale spíš jako to si dobrá. Ale to, že je někdo v určitém věku panna může znamenat spoustu věcí, třeba to, že je nepřitažlivá a nikdo ji nechce anebo to může bejt tím, že čeká na toho pravýho. Teda takhle to vnímám já.*

Ilona: *No doma to chtěj, ve škole si o tom moc nepovídáme a myslím si, že to špatný není. Holky se spíš smějou.*

Magdaléna: *No spolužáci, občas zahlásej něco jako stará panna, ale já si myslím, že to berou spíš jako legraci neboť jsou borečci a machrujou, aby se nemuseli bavit o tom, zda oni už něco s někým měli.*

To, že se ve výpovědích dívek nepromítá nějaké zhodnocení skupiny o tom, zda panenství je spíše pozitivní či negativní stav je dané jejich věkem. Jak jsem psala výše z výzkumů Petra Weisse a Jaroslava Zvěřiny vyplývá, že první pohlavní styk u české mládeže se odehrává až kolem osmnáctého roku. (Weiss, Zvěřina 2009) Oběma dívkám je šestnáct let a tudíž v jejich okolí bude pravděpodobně rozložení dívek-panen a dívek, které již pohlavní styk zažily podobné. Díky tomuto rozložení, se zde ještě nemůže rozvinout zcela jasný přístup, ať již pozitivní či negativní. Spíše než negativní konotace se o tomto stavu nemluví.

7.2 Zhodnocení rozhovorů

Obě dvě respondentky jsou panny. Jejich výpovědi se v konečné konstrukci panenství, jakožto jejich aktuálního stavu značně liší. První respondentka zcela opomíjí biologické aspekty panenství, nicméně jí nejsou neznámé. Těžiště stavu panenství je pro ni v prožití prvního sexuálního styku. Druhá respondentka konstituuje panenství z existence panenské blány čili ze spíše biologických hledisek. Toto hledisko je ovšem kulturně ovlivněno výchovou.

Panenství je velmi intimní téma, které je velmi těžko uchopitelné. Pokud nás ohledně tohoto tématu zajímá věk, kdy dívka podstoupila první pohlavní styk, můžeme využít kvantitativních metod výzkumů. Pokud se chceme zaměřit na vlastní vnímání panenství, lze využít rozhovory, jako v tomto případě. Problematické je, že v současné české společnosti je

směřování ohledně panenství a diskuze o něm, nasměřovaný k prožívání prvního pohlavního styku. Proto, tedy se mi zdá, že lepší alternativou ke zkoumání tohoto fenoménu, je použít metodu, kterou využila Laura M. Carpenterová a panenství a přístup k němu zkoumat zpětně skrze hloubkové rozhovory.

8 ZÁVĚR

V této práci jsem se snažila přiblížit fenomén panenství. Panenství je složitý fenomén, který spojuje jak biologické, tak i sociální fakty. Každý kultura či společnost si tento stav produkuje do svého života jiným způsobem. V některých společnostech je důležitý a udržuje integritu společnosti.

V první kapitole jsem se snažila popsat rozdíly mezi ženou a mužem. Rozdíly, které vycházejí z rozdílných konstrukcí pohlavních orgánů. Ale pouze rozdílné pohlavní orgány netvoří základ rozdílu mezi ženou a mužem. Tyto rozdíly tvoří naše kultura, společnost a to, v jakém prostředí jsme byly socializováni. Proto tedy v sociálních vědách rozlišujeme právě mezi pohlavím biologickým a rolí, kterou od takového to pohlaví společnost očekává, tedy genderem.

Biologická a sociální podstata se protínají v lidské sexualitě. Mnozí autoři si uvědomují a reflektují biologický základ sexuality, nicméně kultura je to, co především sexualitu utváří. Lépe řečeno, kultura je ten aspekt, který určuje, s kým se mají sexuální vztahy uskutečňovat a s kým se uskutečňovat nesmí. Také nám ukládá, kdy je vhodné začít takovýto typ vztahu. Před, tím než dívka začne sexuálně žít je mnoha společnostech nazývána pannou. Chápání stavu panenství a jeho definování se mění v čase a prostoru.

V druhé kapitole je představen způsob, jak lze panenství chápat. Z hlediska biologického je pannou nazývána dívka, která má stále ve

svém těle panenskou blánu neboli hymen. Hymen byl v minulosti i v mnoha společnostech zcela spojen s definicí panenství. Na panenství se lze dívat i z hlediska sociálního a to tak, že panenství je součástí průběhu života ženy a jeho ztráta je ženou vnímána jako přechodový rituál. Tímto přechodovým rituálem se pak z dívky stává dospělá žena.

Ve třetí kapitole jsou uvedeny příklady chápání panenství v různých etnografických oblastech.

Poslední kapitola se zabývá různými výzkumy na téma panenství. Zcela zřejmý je zde motiv sexuálního chování. Pokud se již některé výzkumy panenství týkají, jsou to výzkumy, které tento stav hodnotí zpětně z pohledu aktéra.

Můj výzkum se týkal zpovědí respondentek, které tento stav prožívají nyní. Snažila jsem se dopátrat, jaké představy a konstrukce panenství respondentky mají. Ve výsledku zhodnocení rozhovorů se jeví jako podstatná komponenta k chápání panenství aktéra výchova. To jestli je na panenství nahlíženo z hlediska biologického či sociálního, je výsledkem socializace v určitém prostředí.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Berger, David G., Wenger, Morton G. 1973. The ideology of virginity. *Journal of marriage and the family*. 35 (4): 666-76.

Blackledge, Cathrine. 2005. *Vagina. Otevírání Pandořiny skříňky*. Praha: Triton.

Blasco, Gay-Y, Paloma. 1997. A 'Different'Body? Desire and Virginity Among Gitanos. *Journal of the Royal Anthropological Institute*. 3 (3): 517-535.

Bourdieu, Pierre. 2000. *Nadvláda mužů*. Praha: Karolinum.

Broude, Gwen, J. 1994. *Marriage, Family and Relationships: A Cross-Cultural Encyclopedia*. Santa Barbara: ABC-Clio Inc.

Carpenter, Laura. 2002. Gender and the Meaning and Experience of Virginity Loss in the Contemporary United States. *Gender & Society*. 16 (3): 345-365.

Carsten, Janet. 1995. The Substance of Kinship and the Heat of the Hearth: Feeding, Personhood, and Relatedness among Malays in Pulau Langkawi. *American Ethnologist*. 22: 223-41.

Donnan, Hastings. Magowan, Fiona. 2010. *Anthropology of sex*. New York: Berg

Douglas, Mary. 1966. *Purity and danger: an analysis of the concepts of pollution and taboo*. London: Routledge.

Foucault, Michel. 1999. *Dějiny sexuality I. Vůle k vědě*. Praha: Herrmann a synové.

Gennep, Arnold, Van. 1997. *Přechodové rituály: systematické studium rituálů*. Praha: Lidové noviny.

Giddens, Anthony. 1999. *Sociologie*. Praha: Argo.

Gwynne, Margaret, A. a Hicks, David, 1994, *Cultural Anthropology*. New York: HarperCollins College Publishers.

Hamilton, Georgina. 2002 Kontrola panenství. *Časopis Kokteil*. 6 (3) dostupné z: <http://www.czech-press.cz/> sledováno: 15. dubna 2012

Hastrup, Kirsten. 1978. The semantics of biology: Virginité. In Ardener Shirley (ed.). *Defining Females*. London: Croom Helm.

Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál

Hrouzková, Doležalová, Alexandra. 2010. *Sexualita uživatelů marihuany*. Praha: Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti

Justinová J., Weiss, Petr. 2009. Sexuální aktivity uživatelů pervitinu a Subutexu. *Česká a slovenská psychiatrie*. 105 (3): 115-120 dostupné z http://cspsychiatr.cz/dwnld/CSP_2009_3_115_120.pdf sledováno 10. 4. 2012

Katrňák, Tomáš. 2000. Moderní partnerské vztahy a jejich proměna v době pozdní modernity. *Sociologický časopis*. 36 (3) : 307-316

Le Goff, Jacques. Truong, Nicolas. 2006 *Tělo ve středověké kultuře*. Praha: Vyšehrad s.r.o.

Lévi-Strauss, Claude. 2006. *Strukturální antropologie*. Praha: Argo.

Malina, Jaroslav a kol. 2007. *Kruh prstenu 1*. Brno: NAUMA

Malinowski, Bronisław. 2007. *Sex a represe v divošské společnosti*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Martin, Emily. 1991. The Egg and the Sperm: How Science Has constructed a Romance Based on Stereotypical Male-Female Roles. *Signs. Journal of Women in Culture and Society*. 16 (3): 485-501.

Meadová, Margaret. 2011 *Pohlaví a temperament ve třech primitivních společnostech*. Praha: SLON

Murphy, Robert, F. 2004. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Oakley, Ann. 2000. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál.

Ratajová, Jana, Storchová, Lucie. 2008. *Nádoby mdlé, hlavy nemající*. Dolní Břežany: Scriptorium.

Roztočil, Aleš a kol. 2008. *Moderní porodnictví*. Praha: Grada

Skupnik, Jaroslav. 2002. *Manželství a sexualita z antropologické perspektivy*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana

Skupnik, Jaroslav. 2007. *Kultury sexuality. Západ a ženská obřízka. Kulturně antropologická prespektiva*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana

Šmausová, Gerlinda. 2002. Proti tvrdošijné představě o ontické povaze gender a pohlaví. *Sociální studia*. 7: 15-27.

Turner, Victor. 2004. *Průběh rituálu*. Brno: Computer Press.

Vrhel, František. 2002. *Antropologie sexuality: sociokulturní hledisko*. Brno: Nadace Universitas Masarykiana.

Walker, Phillip, L., Collins Cook, Della 1998 : Brief Communication: Gender and Sex: Vide la Difference. *American Journal of physical anthropology*. 106: 255-259

Weiss, Petr a kol. 2010. *Sexuologie*. Praha: Grada

Weiss, Petr, Zvěřina, Jaroslav. 2009. Sexuální chování populace. *Urologie pro praxi*. 10 (3): 160-163 dostupné z: <http://www.urologiepropraxi.cz> sledováno: 11. 4. 2012

Weiss, Petr, Zvěřina, Jaroslav. *Sexuální chování v ČR situace a trendy*. Praha: Portál, 2001

Internetové zdroje:

www.islamhouse.com

10 RESUMÉ

This thesis is about virginity, conceptualization of virginity and roots of approach of virginity. In the first chapter I write about background the virginity. Background that is a needed to understand before grasping the concept virginity laid on biological differences between women and men. Differences between women and men isn't only biological differences. Other distinctions are based on social environment. Social environment is meant culture and social context. When we relate biological and social view, we can research human sexuality as whole. Second chapter is about concept of virginity. Point of view on virginity can be dual. The first view is a biological. The second view is a social. On the concept of virginity we can use both points of views. Problems with concept of virginity is that every culture define virginity otherwise. In the third chapter I write about ethnographic illustrations of the concepts of virginity. Last chapter is about research of virginity. My research was realized with girls, who were virgins. From informal interviews with them result that virginity is concept based on socialization of actor but with unspecific distinction of biological approaches of virginity.

